

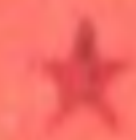

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1984

АВГУСТ

8 №

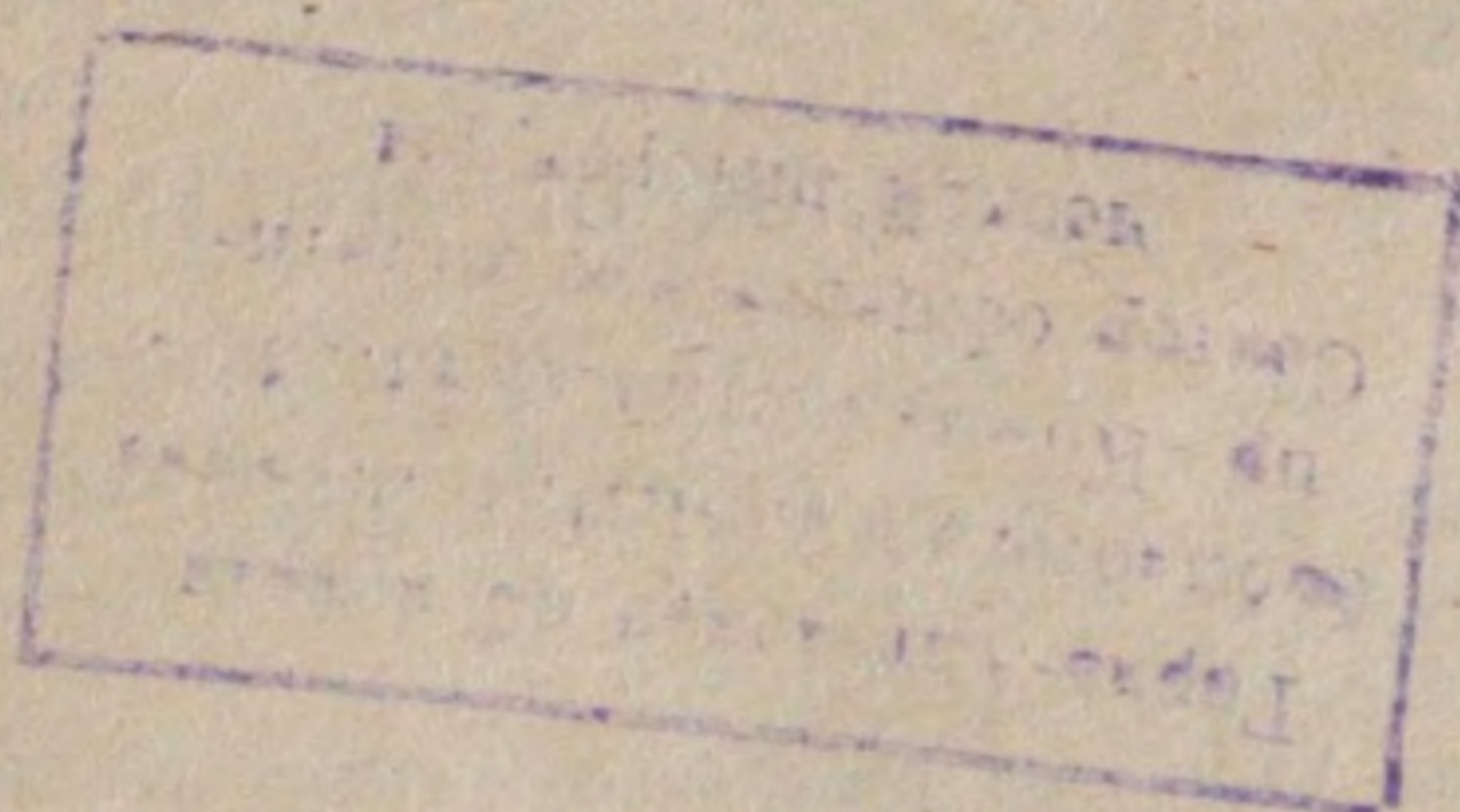

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүги

1984 j
август
8 №

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын
Туулу Алтайдагы бөлүги

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 09. 08. 84. АН 11293. Формат 60x84 1/16.
Усл. п. л. 2,09. Уч.-изд. л. 1,89 Тираж 460. Заказ 2766.
Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издатель-
ства, 659 700. г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Гор-
но-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

АГИТАТОРЛОР ЈАЛАНДАГЫ БРИГАДАЛАРДА ЛА ЈАЙГЫ ТУРЛУЛАРДА

Он биринчи бешжылдыктын пландарын ла молжуларын бүдүрөтени бүгүнгү күндө жайлуларда мал семиртип турган малчылардын ла азырал белетеп турган улустын эрчимдү ле мергендү ижинен камаанду.

Партиянын крайкомы ла крайисполкомы крайдын партийный, советский, профсоюзный, комсомольский организацияларына ла бастыра ишкүчиле жаткандарына «Кажы ла килограмм өлөңди жуунадып, малга азырал эдип алалы» деп кычыру эделе, баштапкы июльдан ала баштапкы августка жетире мергендү иштин айлыгын жарлады.

Чындап та, бүгүнгү күндө бистин областьтын колхозчыларынын ла совхозтордын ишмекчилеринин алдында малга азырал белетеп аларынан жаан задача жок. Бу иш жангыс ла мергендү айлыкта эмес, анайда ок аш жуунадып турган өйдө үзүктөлбөй, кар жааганча өдөр. Общественный малга ток азыралды артыкташтыра белетеп алганынан малдан алар продукцияны көптөдөр лө государството табыштырар пландар ла молжулар, Аш-курсактын программазы бүдери камаандузы журт жерде кажы ла кижиге жарт болор учурлу.

Туулу Алтайдын озочыл иштү хозяйстволоры — Шеба-лин аймакта Эликманардагы совхоз, Майма аймакта ченемел көргүзөр «Чуйское» хозяйство — азырал белетеер ишти баштапкы ла күндөрдөн ала, жут-жулакай да күндөрдө үзүктөлтпей, көндүктирип келдилер.

Ыраактагы Улаган, Көксуу-Оозы аймактарда өлөң ижи кидим өдүп туру. Көксуу-Оозы аймакта «Кайтанактагы» совхозтын ишчилери өлөңди Кадын Бажы жаар бийик жерлерде эдип турулар. Мында тракторист Леонид Ошлаковтын звенозы азырал белетееринде бийик једимдерлү иштеп туру.

Улаган аймакта Ждановтын адыла адалган колхозто Вячеслав Белешевтин ле Александр Матаевтин механизированный звенолары кажызы ла быжыл жайгыда беш жарым мун центнерден өлөң обоолоор болуп молжоноло, бойлорынын берген сөзин өйинен озо бүдүрөргө мөрөйлөжип иштеп турулар.

Јут күндер өлөң эдеечилерге буудак эмес. Күн айазала, чапкан өлөң кургай берзе, олар түрген јууыла, обоолоп турулар. Јаңмырлу күндерде чапкан јерлерди элбедип, силос салып, сенаж эдип, витаминдү өлөң-кулур белетеп турулар.

Је оныла коштой азырал белетеер мергендү иштин айлыгы өдөрдө једикпес-тутактар база көп болды. Ол јанынан јаан куучын июль айдын ортозы киреде КПСС-тин обкомында өткөн јуунда болды. Кезик аймактардын хозяйство-лоры малга азыралды көптөдө белетеер аргаларды тuzаланбай турганы темдектелди. Азырал белетеер техника јетире тuzаланылбайт, звенолор, бригадалар ортодо социалистический мөрөй өдүп турганында једикпестер бар.

Малга азырал белетееринде оок-тобыр керектер јок. Је эн јаан учурлу ла кыйалта јок бүдүретени: өлөң ижинде јаны технология тuzаланары, звенолордо ло бригадаларда ишти ле иш учун төлөйтөнин чике төзөөри, бастыра бар техниканы, механизмдерди, јазалдарды, озочылдардын эп-сүмезин тuzаланары, пландарды ла молјуларды бүдүрерин идеологический јеткилдеери.

Бистин областьта малга азырал белетееринде озочыл ченемел јок эмес, бар. Быјыл июнь айдын учында Майма, Чой, Турачак, Шебалин аймактардын јуртхозуправление-леринин, совхозтордын башкараачы ишчилери ченемел көргүзер «Чуйское» хозяйстводо азырал белетеер ишти чике төзөйтөн ченемелле танышкандар. Је ол ченемелди Эликманардагы совхозтон өскөзинде тuzаланганы билдирбейт. Бис азыйгы эп-сүмеден айрыларга бачымдабай јадыс. Оныла кожо малга азырал белетееринде «азыйгы» једикпес-тутактар артып јат.

Кезик хозяйстволордын башкараачыларын көрзөң, олар јут-јулакай бололо, өлөң ижин орой баштадыс, запчастытар јок бололо, техниканы тuzаланып болбой, өлөң эдер планды бүдүрип болбодыс деп калактажып, орой күсте агаштын кургап, кадып калган чылбаарларын кертип, салам бедреп, чөл јаар атанып турулар. Быјыл кичеенбезе база андый болор.

Бүгүн турган задача — бастыра бар улусты ла техниканы азырал белетеерине тургузар, ишти чике төзөөр, дисциплинаны, улус иш учун каруулу болорын тыңыдар. Быјыл көп јерлердин өлөңин эки катап чабала, јуунадып алар арга бар. Ол органы ычкынбай тuzаланар керек.

Кичеейтен база бир иш — белетеп алган азыралдын чын-

дыйын жабызатпайтаны, кичееп, чеберлеп алатаны. Азыралдын малга ток болор чындыйын жабызатпаска консерванттар ла минеральный удобрениелер тузаланары керектү. Андый химикаттар, темдектезе, суйук аммиак, көп хозяйство-лордо бар да болзо, тузаланылбай турганы жастыра. Жаш кураандарга, уулактарга, бозуларга жидиретен витаминдерлү аңылу өлөң белетелбейт. Өскө дө жедикпестер бар.

Быжыл аштын ла силостойтон культуранын түжүми бийик болоры билдирет. Силос саларга ла аш тартарга көп автомашиналар керек болор. Быжыл областька өскө жерлерден автомашиналар көп келбейтени билдирет. Онын учун хозяйстволордо бар автомобильдерди, көлөсөлү тракторлорды, прицептерди бастыразын жазап алар керек.

* * *

Жай — эн ле ас чыгым эдип, малды жакшы одорлордо кабырып, эн көп сүт саап алатан, малды семиртетен жарамыкту өй болуп жат. Шак ла жайгы өйдөң государственого эт ле сүт табыштырар пландар ла молжулар бүдери камаанду.

Областын хозяйстволоры баштапкы жарымжылдыкта государственого сүт табыштырар планды — 101 процентке, эт табыштырарын — 105 процентке бүдүрдилер. Анчада ла жакшы жедимдер Көксуу-Оозы аймакта. Аймактын совхозторы быжыл государственого сүтти, былтыргы жылдагызына көрө, 422 тоннага, этти — 260 тоннага көп табыштырдылар.

Же областьта текши алган бийик тоолордын кийинде жабыс тоолор, тутактар жажынып жат. Жылдын баштапкы жарымында государственого сүт табыштырары жанынан Чой аймак, эт табыштырары жанынан Кош-Агаш ла Турачак аймактар төлүлү арттылар. Сондоп турган хозяйстволор, анчада ла сүтти көптөдөри жанынан август-сентябрь айларда тын кичеенер учурлу.

Жаландарда ла жайгы турлуларда улустын ижинин эрчимин тыгыдарга социалистический мөрөйди элбеде төзөөр, онын итогторын улай ла көрүп, жедимдерин жарлап, таркадып турар керек.

* * *

Текши иште бойынын жерин культуранын ишчилери, агитколлективтер табар учурлу. Олордын эрчимдү ижинен көп керектер камаанду. Шак ла олар бригадада, звенодо улустын күүнин көдүрер, жакшы керектер ажыра оморкодор, жедикпес-тутактарды коскорор, жалкуларды, керексинбестерди курч сөстөрлө шоодор, анайда ишти жарандыра-

рына јөмөлтө эдер аргалу. Ыраак кобыларда, јаан јурттан туура јерлерде түни-түжиле иштеп турган улуска жаңы газеттер јетиреринен, солундар куучындап береринен артык не бар?

Быјыл јайгыда јакшы ижин культуранын Маймадагы Туразындагы агитколлектив (башкараачызы нөк. Сухарева Л. С.), Кеги јуртта культуранын Туразынын агитколлективи (башкараачызы нөк. Яманов Г. М.) көргүзип турулар.

Бастыра областьта бүгүн 40 агитколлектив иштеп јат. Олор ончозы бойынын ижин өлөң эдип турган јерлерде ле малчылардын јайгы турлуларында өткүрип турулар. Кан-Оозында культуранын Туразындагы «маяк» агитколлектив июль айда азырал эдип турган бригадаларга ла малчыларга 18 катап барып келди. Турачак аймактагы, Улагандагы агитбригадалар улай ла јорыкта.

Је кезик јерлерде агиткультбригадалардын ижи коомой тözөлгөн. Шебалин аймак быјыл өлөң эдеринде областьта социалистический мөрөйді баштаган. Је агитбригадалар бойынын ижин июль айдын учы јаар баштадылар. Чой аймакта өлөң ижи башталгалы удаган. Је кезик звенолордо агитбригадалар июль айдын учына јетире болбогон. Көп хозяйстволордо, улус иштеп турган јерлерде эрчимдү ишке кычыруларлу көргүзүлү агитация јок. Куугара онып калган эски плакаттардан, лозунгтардан, диаграммалардан туза ас.

Ондой аймактын агитбригадалары јакшы иштегилейт. Аймакта «тирү» газет чыгарары јанжыкты. Агитбригадалар хозяйстволорго, бригадаларга, звенолорго барала, башкараачы ишчилерле, партийный ла комсомольский организациялардын качыларыла туштажып, бойынын ижин олордын ижине, бүдүрип турган задачаларына келиштире өткүрип турулар. Көксуу-Оозы аймактагы агитбригадалар бойынын ижин озочылдардын ченемелин таркадарына ууландырып турулар.

Агитаторлордо, агитколлективтерде бойынын ижин јаан једимдү ле өдүмдү эдип өткүретен аргалар ла эп-сүме көп. Эмди ол аргаларды тuzаланып, азырал белетеечилерди ле јайгы турлулардагы малчыларды идеологический јеткилдерди — партийный организациялар кичееп бүдүретен јаан учурлу иш.

ИШ БАШКАРАРЫН ЈАНҒЫРТА ТӨЗӨӨР

Кан-Оозы аймакта РАПО 1982 жылдын учында төзөлгөн. Биригүге үч совхоз ло алты колхоз, журт хозяйствоны јет-килдейтен алты предприятие кирип туру.

Өткөн эки жылга шыдар өйдин туркунына аймактын агропромышленный биригүзи — РАПО, ого кирип турган колхозтор, совхозтор ло предприятиелер КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы (1982 j.) Пленумынын јөби аайынча журт хозяйствонын продукциязын, Аш-курсактын программазын бүдүрери јанынан иштеген.

Төс ајаруда биригүнин члендери государствонын пландарын бүдүрер, колхозтордын ла совхозтордын экономиказын тыгыдар, хозяйстволордын ла партнерлордын ортодо колбуларды јарандырар, хозрасчетты билгир тuzаланар сурактар турган.

1983 жылды бистин биригү 5 миллион 124 мун салковой ару кирелтелү божотты. РАПО-до сок јангыс предприятие «Јуртхозтехниканын» аймактагы биригүзи жылды төлүлөрлү божоттыч Аймактын хозяйстволоры государствого эт, сүт ле тук табыштырары јанынан үч жылдын программазын бүдүрип салдылар.

Продукцияны эдер ле государствого табыштырар пландар бүтпей турза, продукция учун государство төлөп турган бааларды канча да кире көдүргени болушпайтанын бис јакшы билип јадыс. Јакшы једимдерлү ле астамду иштеерге колхозтордын ла совхозтордын ижи хозрасчеттын ээжилери аайынча төзөлөр, чеберлеер ле кымакайлаар некелте бийик кеминде болор, иш једимдү ле бийик чындыйлу болор учурлу. Онын учун бистин РАПО бүгүн јангыс ла хозяйстволордо эмес, је анайда ок онын партнерлорында экономический ишти јарандырарын кичееп јат.

РАПО-нын соведи, онын иштеер органы — аймјуртхозуправление бойынын алдына келер јылдарда бастыра производственный подразделениелер хозрасчеттын ээжилериле иштеер задача тургусты. Јабагандагы, Кырлыктагы совхозтордо ло XXII партсъездтин адыла адалган ла «Ленинский наказ» колхозтордо хозяйствонын ичбойындагы

хозрасчедыла иштей бердилер деп айдар арга бар. Бу суракты жүрүмде бүдүреринде балансовый комиссиялардын ижи анчада ла жаан учурлу. Шак ла бу комиссиялар ажыра ишчилер каруулу болорын бийиктедер, специалисттердин учурын көдүрер арга бар.

Калганчы жылда балансовый комиссиялардын ижи кеминде жаранды. Же жабыстай подразделениелерде — фермаларда, бригадаларда ондолып көндүкпей туру. Бу ишти көндүктирип алзабыс, бригаданын подрядыла иштеер жагы эп-сүмени таркадарга жеңил болор. Шак ла хозрасчетло иштеп турган коллективтерге жагы эп-сүмеле иштеп баштаары жеңил болгонын бис билип алдыс.

1983 жылда аймакта жер ижинде жагы эп-сүмеле 8 бригада, мал өскүреринде 55 бригада иштеген. Бу бригадалар жакшы иштейле, бойлорынын пландарын бүдүрдилер. Темдектезе, Жабагандагы совхозто коллективтин подрядыла иштеген бригадаларда иштин арбыны 122 процентке бийиктеди. ХХI партсъездтин адыла адалган колхозто жер сугарар иште коллективтин подрядыла иштеген звенодо иштин арбыны бастыра колхозто кеминен алты катап бийик болды. «Ленинский наказ» колхозто малга азырал белетееринде коллективтин подрядыла иштеген бригада белетеген өлөннин иштеп алган баазы пландалганынан 20 процентке жабыс болды.

Жагы эп-сүмени тузаланарында бисте жедикпес-тутактар барын партиянын обкомынын бюрозында темдектеген. Бис ол жедикпес-тутактарды түзедип жоголторын РАПО-нын совединде, КПСС-тин райкомынын пленумында шүүшкенис. Быжыл коллективтин подрядыла иштеерине көчөри тындыды.

Хозяйстволордын ла партнерлордын ортодо колбуларды жарандырып албаза, РАПО бойынын алдында турган задачаларын бүдүрип болбойтонын бис жакшы билип жадыс. Онын учун РАПО-нын совединин жуундарында, күнүн сайын өдүп турган иште бис ол колбуларды жарандырып аларга кичеенип жадыс. Бис колбуларды бир эмештен тындыдып алдыс. РАПО-нын совединин жууны шүүшкен сурак аайынча кажы ла кижы бойынын шүүлтезин айдар аргалу демократический орган боло берди.

РАПО төзөлгөн күннен ала онын совединин 14 жууны өтти, олардо шүүжилген сурактар аайынча чокым жөптөр жарадылды. Партнерлордын керектерин теренжиде билерге, совет бойынын жуунын кезикте жеткилдеп турган предприя-тиенин бойында өткүрип туру. Темдектезе, быжыл советтин

жуунын «Журтхозтехниканын» аймактагы биригүзінде, сар-
жусырзаводто, хозяйстволор ортодогы агашхозто өткүрдис.
Жууннан озо советтин члендери предприятиенин цехтерине
барып, улусла куучындажып, ижиле таңыжып жадылар.
Анайда эткени тузалу эмтир.

РАПО төзөлөрдө иш жанынан көп сурактарды, область
жаар барбай, бойыста бүдүрер аргалу боло берди. Мынан
ары хозяйстволордын партнерлорло колбулары договорлор
аайынча тыңгыр учурлу деп шүүп турус. Анайда ок парт-
нерлордын материально-технический аргаларын тыңыдары
керектү.

Же бистин аймакта «Журтхозтехниканын биригүзи» хо-
зяйстволорды технический жеткилдеери жанынан договорлор-
ды ажындыра тургуспай туру. Тургузылган договорды ки-
чееп бүдүрбейт. Хозяйстволорло көп договорлорды аймак-
тын бойында тургузар керек. Же хозяйстволордын башка-
раачыларын договорлор тургузарга көп катап областька
алдырып турганы жастыра деп шүүп турус. Мында РАПО-
ны ажаруга албай, оныла жөптөшпөй жадылар. 1984 жылга
производственно-финансовый пландар база РАПО-ло жөп-
төшпөй тургузылган. Областын башкараачы ведомство-
лоры бойлорынын аймактардагы предприятиелерин РАПО
ажыра эмес, көнү башкарып, жакарулар берип турулар.
РАПО-нын соведи не болуп турганын көп учуралда билбей
жат.

Онын да учун областьтагы ведомстволордын башкара-
ачылары бойлорынын аймактардагы предприятиелерине
пландарды ла жакаруларды жербойында айалганы билбей,
бодоп берип жадылар. Ол пландарды бүдүргедий техника
бербей турулар. Темдектезе, «Журтхозтехниканын» Кан-
Оозындагы биригүзи техника жедишпей турганынан улам
жакылталарын ла пландарын бүдүрип болбой, эмди сүреен
күч айалгалу боло берди, акча жок отуры. Онын пландары-
нын 70 проценти автотранспорт бүдүрер иш. Биригүде ма-
шиналар эскирип элеген, калганчы жылдарда жаңы автомо-
бильдер келбеди. Предприятиеде бүгүн бар 78 автомо-
бильдин жазалдузы жүк ле 33. Онын учун пландар бүтпей
туру, акча жок, ишжал албай турган шоферлор иштен чыгып
турулар.

Аймакта хозяйстволор ортодогы агашхозто агаш тартар
техника жок, техника жанынан күч айалгада электросетьтин
аймактагы предприатиези. Областын ведомстволорынын
башкараачылары аймактагы предприатиелерин пландар бү-

дүрерине керектү техникала, механизмдерле жеткилдеер ордына, «слерде РАПО бар, техниканы онон сурагар» дежет.

Айдарга турган база бир керек бар. Ол специалисттер ле оларды тuzаланып турганы керегинде сурак. Аймакисполкомнын журтхозуправлениези — РАПО-нын ижин бүдүретен орган. Анда журт хозяйствонун жүзүн-башка специалисттери иштеп јат. Олор бойынын ижин јакшы билер, бийик үредүлү специалисттер. Је бүгүнги күнде бис оларды јастыра тuzаланып јадыс деп айдар керек. Олор кереги јок көп иш эдип, көп өйди чаазынла уружып өткүргилейт. Журтхозуправлениенин специалисттери — зоотехниктер, ветеринарлар, инженерлер, экономисттер жүзүн-башка органдарга көп справкалар, докладтар, проекттер белетегилейт. Орөлөй турган областьтын ведомстволорына эдилген ле бүтпеген иштер керегинде отчеттор бичип ијетени астабай туру. Специалисттер эдип турган иш көп болгодый, је бойынын башкаратан керектери тууразында артып калат.

Журтхозуправлениеге келип турган ла онон аткарылып турган чаазындар там ла көптөй берди. 1982 јылда биске орөлөй турган организациялардан 564 письмо, јакару, јөптөр, резолюциялар келген болзо, 1983 јылда олардын тоозы бир мунга шыдарлашты, быјыл бүдүн-јарым муннан ажар болор. Баш специалисттерди область јаар алдырыш көптөди.

КПСС-тин Төс Комитединин качызы нөкөр М. С. Горбачев Бастырасоюзный экономический јууннын трибузынан мынайда айткан: «Көп чаазындар бичийтени, јуундар өткүретени кандый да иш өдүп турганын көргүзип те турзатын туза бербей јат. Иш башкарап эп-аргаларды өскөртөр керек». Төс Комитеттин ол айтканыла башкарынып, биске иш башкараын база јаңыртар, специалисттерди бойынын ижинде чике тuzаланар керек.

Н. СОЙЕНОВ,

Кан-Оозы аймакта журтхозуправлениенин начальниги,
РАПО-нын председатели

ТУЖУМДИ БИЙИКТЕДЕРИНЕ

Бистин областьта «Јуртхозхимиянын» биригүзи калганчы өйдө бойынын ижин бир эмеш жарандырды. Уч жылдын туркунына бис беш жарым миллион салковойдын ижин бүдүрдис. План 110 процентке бүткен. Кыраларга өтөк тартып төгөр иш 123 процентке бүтти. Кош тартар jakылта 136 процентке бүтти. Капитальный строителствонун планы 113 процентке бүткен. Эки квартиралу 59 тура тудулган, улус журтаар туралар тудар план 116 процентке бүтти.

Турачак аймактагы биригү jakшы иштеп турганын темдектеерге jараар. Председатели нөк. Кузнецов А. Ф. ишти билгир башкарып туру. 1983 жылдагы социалистический мөрөйдин итогторы аайынча бу аймактын «Јуртхозхимия» биригүзи аймактардагы биригүлер ортодо баштапкы jер, «Росјуртхозхимиянын» системазынын Бастыроссийский мөрөйинде үчинчи jер алган. 1983 жылда Кош-Агаш аймактагы биригү (председатели нөк. Абдолданов М. К.) бойынын ижин жарандыры.

Биригү областьтын колхозторын ла совхозторын удобрениелерле, химический продуктарла jеткилеп jат. 1983 жылда, 1982 жылга көрө, минеральный удобрениелерди хозяйстволорго 3,7 тоннага, малга jидирер тусты 234 тоннага, консервантарды 50 тоннага көп jетирип берген. Быjылгы жылда минеральный удобрениелер jетирер план — 109, тус jетирер план 102 процентке бүтти. Минеральный удобрениелерле кыраларды жарандыраар план 92 процентке, химический аргаларла кыралар корыыр план 83 процентке бүтти.

Быjыл минеральный удобрениелерди ле тусты тартып jетирер план бүтпей туру. Ненин учун дезе, «Крайјуртхозхимия» минеральный удобрениелерди ле тусты кварталдар сайын беретенин үзүктелтип туру. Темдектезе, жылдын баштапкы жарымында ас берип, экинчи жарымында көптөдөрдө, күскиде ашты кидим кезип турган өйдө минеральный удобрение ле тус тартар арга астай берет. Удобрениенин ле тустын фондын кварталдар сайын тен берип турган болзо, jakшы болор эди.

Тракторлордын ла автомашиналардын ижинде jедикпес-

тер бар. Бисте бар тракторлор једикпестү иштеп турулар. «Јуртхозтехника» бистинг тракторлорды ремонтбой туру. Бойыста мастерскойлор, станоктор эмди тургуза јок.

Бис экинчи јыл агропромышленный биригүнин системазында кожо иштеп јадыс. Өскө предприятиелерле, ол тоодо «Јуртхозтехникала» колбулу иштеп, бой-бойыска болужар учурлу. Је «Јуртхозтехника» биске болушпайт.

«Јуртхозхимияда» өскө дө организацияларда ла предприятиелерде чилеп ок, бойынын ончо ижин колхозтор ло совхозтор јаан једимге једип аларына учурлаар задача турат.

Бу задачаны јенүлү бүдүрерге — кыралардын түжүмин бийиктедерге — оларды органический ле минеральный удобрениелерде јарандырары керектү.

Је кыраларда түжүм јагыс ла химизациядан камаанду эмес. Онын учун хозяйствонун ла аймактагы агропромышленный биригүнин ортодо тургузылган договордо хозяйствонун агрономдоры үрен аштын чындыйы, ишти өткүретен өй, јерди сүреринин ле тырмаарынын, үрендееринин чындыйы учун каруулу болгоны айдылган. Бийик түжүм учун тартыжуда агрохимик ле хозяйствонун агрономы тен каруулу болоры, бой-бойына некелтени тен эдери керектү.

Былыргы јылдан ала областьтын колхозторы ла совхозторы суйук аммиак тuzаланып баштадылар. Бу эн ле көп азотту удобрение. Суйук аммиакты анайда ок кату азыралды јибидип јарандырарга тuzаланып јат. Бу удобрение салам ток болорын эки катап көптөдөт, үлүш өлөнди ле саламды чеберлеерине тuzаланылат.

Бистинг областьтын кезик хозяйстволорында өтөк једикпестү болуп турган учун, торфты органический удобрение эдип тuzаланар сурак туруп јат. Былыргы јылда «Јуртхозхимиянын» Турачактагы биригүзи 5 мун тонна торф белетеген. Быјылгы јылда 30,0 мун тонна белетеери темдектелген. Онон ол торфты суйук аммиакла кожыштырала, кыраларды јарандырар. «Јуртхозхимиянын» ишчилери областьтын аймактарында торф бедреп табар иш өткүрип турулар.

Көп торф (11 миллион тоннага шыдар) Көксуу-Оозы аймакта Абайдын састарында бары јарталды. Турачак ла Чой аймактардын јерилеринде торф бары билдирет. Је торфты казып алар техника јок болордо, бу иш областьта јылбайт. Торф казып алар организация табылбайт. «Суустрой» трест бу ишти бойына албай туру.

Областьта 23 мун гектар чий кыртышту јерлер бар. Андый чий кыртышту јерлерди — Чой ло Турачак аймактарда ла

анайда ок Майма аймактын кезик хозяйстволорында — черет-ле жарандырала, минеральный удобрение чачса, азырал эдер культураларды ол јерлерде кыралап өскүреле, бийик түжүм алар арга бар. Чой аймакта черет таштар көп табылган. Жаңыс ла Паспаулда ла Сугулда 4,0 миллион тонна бары билдирет. Је череттин кулурын эдер цех ачар иш жылбай туру.

«Јуртхозхимиянын» Турачактагы, Ондойдогы ла Кош-Агаштагы биригүлери тусту минеральный брикеттер эдип баштадылар. Эмди бу ишти Көксуу-Оозында баштаары пландалды. Ол брикеттер малдын продуктивносун бийиктедери-не тын јөмөлтө эдер.

Областын колхозторун ла совхозторун минеральный удобрениелерле јеткилдеер иш хозяйстволордын бойында удобрение салып корыйтан складтар јок болгонынан тутап туру. Кажы ла хозяйстводо механизировать эдилген типовой складтарды эмди тургуза, байла, эдип болбозо, јаан складтарды колхозтор ло совхозтор ортоктожып эдерге јараар. Хозяйствонун бойында јаан эмес складтар болор учурлу. Көп удобрениени колхозтор ло совхозтор садып алала, чеберлеп корыйтан јазалду складтар јок болгонынан улам үрөп тургандары бар. Мынан ары государство колхозторго ло совхозторго минеральный удобрениелер берерин там ла көптөдип барар. Анайдарда, ол удобрениелерди јакшы јазалду складтарда корыйла, билгир тuzаланатаны, јердин түжүмин бийиктедер иште — баштапкы учурлу задачалардын бирүзи.

Эмдиги өйдө бригаданын подрядыла иштеер жаңы эп-сүмеле жаңыс ла Турачак ла Чой аймактардагы «Јуртхозхимиянын» биригүлери иштеп баштаган. Быјыл ол эп-сүмеле иштеерине бастыра аймактардагы биригүлер көчөри пландалат.

Техниканы јакшы тuzаланарга, механизаторлорды јилбиркедип иштедерге, кыраларда химизацияны тыңыдарга аймактын төс јерлеринен ыраакта турган хозяйстволордо «Јуртхозхимиянын» аймачный биригүзинин филиалдары бүгүн «Кендеги», «Барагаштагы» ла «Јабагандагы» совхозтордо ачылды. Олор иштеген баштапкы ченемел андый филиалдарды өскө дө совхозтордо ачканы тuzалу болорун көргүсти. Быјыл «Јуртхозхимиянын» филиалдары: «Ийиндеги», «Абайдагы» совхозтордо, Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина», XXII партсъездтин адыла адалган колхозтордо ачылар. Келер 2—4 жылдын туркунына «Јуртхозхимиянын» филиалдары бастыра колхозтордо ло совхозтордо иштеер.

А. БАРДИН,
«Јуртхозхимиянын» областыагы биригүзинин председатели

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ҮРЕДҮНИНГ ЈАНҒЫ ЈЫЛЫНА

Политический ле экономический үредүнинг системазында өткөн үредүлү жыл бистинг областта бийик кеминде өтти деп айдарга јараар. Коммунисттер ле партийный эмес актив бойынын политический ле экономический билгирин партианын XXVI съездинин јөптөрин, он биринчи бешјылдыктын төртинчи јылынын јакылталарын бүдүрер эрчимдү иштин айалгазында бийиктеттилер.

«Сегизенинчи јылдарда Совет Союзтын Коммунистический партиязы бойынын экономический стратегиязын оног ары бүдүрип барар. Ол стратегиянын эн бийик амадузы — бастыра общественный производствоны тыгытканы, иштин арбынын бийиктеткени, улустын социальный ла иштеги эрчимин өскүргени ажыра совет улусты ончо јанынан тен өскүрип, јадын-јүрүминин матеральный аргаларын токтоду јок көдүрери ле культуразынын кемин бийиктедери» деп партианын XXVI съездинин јөптөринде айдылган.

Узак ойлөргө тургузылган бу задачаларды јенүлү бүдүреринде каруулу ой — СССР-дин экономический ле социальный өзүминин он биринчи бешјылдык планын бүдүрер јылдар болуп јат. Бу өдүп јаткан бешјылдыкта албаты-хозяйствоны ичкери өскүрип көндүктирер, экономиканы јаан астамду эдер, ончо арга-јөөжөни кымакайлап, чебер чыгымдаар, иштин дисциплиназын тыгыдар задача тургузылган.

Коммунизмди төзөп бүдүрип турган эмдиги ойдө тургузылган задачаларды јенүлү бүдүрерине ишчилердин политический ле экономический үредүзи, ишкүчиле јаткандарды ишке коммунистический күүн-тапту эдип тазыктыратаны јаан учурлу.

Үредүлү 1984—1985 јылдарда коммунистический иштин ле чоком экономиканын школдорында јурт хозяйствонын ишчилери «Јурт хозяйстводо коллективтинг подрядыла иштер» программаны үренер.

Бу программа аайынча үредү өткүргени бригаданын подрядыла иштеерин элбеде таркадар, јурт хозяйствонын ла промышленностьтын ишчилеринин иштеги эрчимин бийиктедерине, дисциплинаны тыгыдарына јөмөлтө эдер.

Эмди партиянын райкомдорында политический үредүнин кабинеттеринин, экономический үредүнин системазында пропагандагердин алдында жаңы үредүлү жылды баштаарына ончо жаанынан быжулап белетенип алатан задача туруп жат.

Коммунистический иштин школдорун эмдештен тззоп баштаар керек. Уренип турган улустаң үредү божогон соңында коллективный подрядла иштеп турган 2—3 звено эмезе бригада тззөгддий арга болор учурлу.

Бу иш «Пландаарын жарандылары ла хозяйствоны башкаарын тыгыдары, производство жаан астамду болоры ла иштин чыгдыйын бийиктедери керегинде» деп КПСС-тин Тзс Комитединин ле СССР-дин Министрлер Совединин 1979 жылда 12 июльдагы жзби аайынча экономиканы пландаарын жарандылар ла производствоны башкаарында демократический башталганы элбедер ле ишкучиле жаткандардын творческий баштаңкайын кздурер иштердин программазына кирип жат.

Бригаданың подрядыла иштегени жаңыс ла экономический жаанынан жаан астамду эмес, же анайда социально-экономический жаан тузалу. Бу жаңы эп-сүмелү иштегени ишмекчилер производствоны, ишти башкаарында элбеде туружар, ишке коммунистический кзүн-тапту эдип тазыктыларында коллективтин учурын бийиктедери арга берет. Жаңы эп-сүмеле иштеерине кзчзрдз иште дисциплина тыгып жат. Аймакта, колхозто, совхозто, предприятиедери бригаданың подрядыла иштеп баштаган баштапкы ченемелди шззуп кзрзр, жарамыкту ишти онон ары тузаланар, жастыраларды тззедери керек.

Бригаданың подрядыла иштегени ишти тззоп башкааратанын, пландаарын, матерально-технический жеткилдеерин, нормалайтанын, бздурген иш учун тзлзйтзнин, жылбиркедип сыйлайтанын жаңырта тззззрин керексип жат. Оны ончозын уренип билип алары керектз. Бу сурактар аайынча үредүни бийик кеминде зткзрерге пропагандист бригаданың подрядыла иштеп турган коллективтердин бригадирлеринин совединин ижинде турушканы тузалу болор. Шак бу совет производстводо кзп сурактарды башкаарар праволу.

Горно-Алтайск городто бригаданың подрядыла иштеер жакшы ченемел «Электробытприбор» ло арба-чанак эдери заводтордын коллективтеринде бар. Бу предприятиелердин башкаараачылары ла баш специалисттери олорго тзней продукция эдип турган предприятиелерде бригаданың подрядыла иштеер ченемелди бойларында тузаланган. Онон чокым экономиканың школында зткзн үредзде орто иштеги кажы

ла специалист программа аайынча чокым jakылта алган.

Эмди бригаданын подрядыла иштеерине калаш быжы-
рар, сыра кайнадар заводтордо, гардинный тюль эдер, бос
согор фабрикаларда көчүп баштадылар. Жаңы эп-сүме 1931
автоколоннада тuzаланылат, бригаданын подрядыла иштее-
рине «Горно-Алтайскјуртстрой» тресттин бөлүктеринде үре-
нип турулар.

Ишти жаңы эп-сүмеле төзөөрин үренип билип аларына
анчада ла чокым экономиканын школдорында жаан ажару
эдилер учурлу. Белетейтен рефераттардын ла бүдүретен прак-
тический иштердин тематиказын эмди ле тургузып, пред-
приятинин ижиле колбоштырар керек. Бүдүрген ишти тек-
ши шүүжип jөптөйлө, эн талдамаларын коммунистический
иштин школдорында үренип тургандарга кычырып берерге
jараар.

Экономический үредүнин пропагандисттери ле үренечиле-
ри производстводо озочыл ченемелди үренип, жаантайын ажару
эдип jадылар. Турачак аймакта ченемел өткүрер агашкомби-
натта жаңы техниканы ла технологияны тuzаланатан, ишти
науканын үредүзи аайынча төзөйтөн план тургузылган. Ба-
стыра экономический школдордо бу сурактарга ажару эдилет.

Темдектезе, специалисттер үренип турган школдо 1982
jылда агашты талдап кезери jанынан ороондо jуулган чене-
мелди ле ээжини үренгендер. Онон ол ченемелди, техноло-
гияны коммунистический иштин бастыра школдорында иш-
мекчилер үренген. Шак ла онын кийнинде бу эп-сүмени ончо
jанынан үренип, билип, чокымдап алала, комплексный бри-
гадалар жаңы технологияла иштеп баштаган.

Анайда агаш белетееринде кичү звенолор комплексный
бригадаларга көчкөни jазалдарды ла механизмдерди толо
тuzаланар, улусты ишле jеткилдеер арга берди. «Производст-
венный бригада, бригадир, бригаданын соведи, бригадирлер-
дин соведи керегинде типовый ээжилер», «Промышленностьто
ишти бригаданын эп-сүмезиле төзөөри ле иш учун төлөөри
jанынан методический төзөлгөлөри», «Машиностроениенин ле
темирле узанарынын предприятиелеринде ишти бригаданын
эп-сүмезиле төзөөри, ишмекчилердин ижин jилбиркедери» —
шак бу документтерде ишти бригаданын эп-сүмезиле канайда
төзөөри ле иш учун төлөөри айдылган.

Н. КЛИМОВ,

**КПСС-тин обкомында политический үредүнин каби-
нединин консультанты**

БЕШЖЫЛДЫКТЫН ӨТКӨН ҮЧ ЖЫЛЫНЫН ИТОГТОРЫ

Совет албатынын жадын-жүрүмин жарандылары жанынан партиянын XXVI съезди жараткан элбек программада улусты аш-курсакла жеткилдеерин тыныдар жаан задачалар тургузылган. Бу задачаларды бүдүрерге КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы (1982 ж.) Пленумы жарадылган. Аш курсактын программазы партиянын эмдиги өйдөги экономикада стратегиязынын жаан учурлу бөлүги боло берди.

Аш-курсактын программазын бүдүрүп, область жакшы жедимдерге жедип алганын темдектеер арга бар. Өткөн өйдүн туркунына аш-курсакты эдер бастыра иштерди башкаратан жааны органдар — областьта ла аймактарда агропромышленный биригүлөр төзөлөлө, журт хозяйствонун продукциязын көптөдөрүн ле государствого табыштыраарын башкарып көнкүге бердилер.

1981—1983 жылдардын туркунына агропромышленный биригүге 120,1 миллион салковой чыгымдалды. Ол тоодо колхозтордо ло совхозтордо, биригүге кирип турган өскө дө предприятиелерде капитальный строительствого 75 миллион салковой чыгымдалган.

Журт жерлерде 704 бала үренер 3 школ, 400 бала жүрер 7 сад, культуранын 900 жерлү 3 Туразы, пионерлердин 100 жерлү лагери бүтти.

Бу жылдарда колхозтор ло совхозтор 10 мун уй, 78,8 мун кой турар кажаандар тудуп алдылар. Ол жанынан план ажыра бүтти. Улус журтаар туралар тудар план үч жылдын туркунына 147,5 процентке бүтти. 1981 жылда 29,9 мун кв. метр туралар тудулган болзо, 1983 жылда тудулган туралардын ич кеми 35,5 мун кв. метр болды.

Журт хозяйстводогы иштерде механизация тыныды. 1981-83 жылдарда колхозтор ло совхозтор 1050 трактор, 604 автомобиль, өскө дө көп техника алгандар.

Жерди жарындырар иш там элбеди. Сас жерлерди кургандарга, суу жок жерлерди сугаттарга ла сугарарына жагыс ла мелиорациянын ла суу хозяйствонун Министерствозы жанынан план аайынча 8,9 миллион салковойдын ордына 10,4 миллион салковой чыгымдалды. Жердин кыртыжын жаранды-

рып, тўжўмин бийиктедер элбек иштер өткөн. 1981-83 жылдарда областьтын колхозторында ла совхозторында 8,7 мун гектар жерде культуртехнический иштер эдилди, мелиорациянын организациялары 4,2 мун га жер сугардылар. 1213 гектар жерде алдында эдилген жазалдарды жагырткан, 141 мун гектар одорлорды сууландырган.

Бастыра бу иштеринг шылтуунда кыралар 151,1 мун гектарга жетти. Сугарылып турган кыралардын кеми 8,5 мун гектар болды.

«Облјуртхозхимия» биригү 1,5 мун тоннага жетире минеральный удобрениелер ле корон химикаттар салып корытан складтар тудуп алды.

Јурт хозяйстводо ло агропромышленный биригүнин өскөдө предприятиялеринде иштеп турган специалисттердин тоозы көптөгөн. Бүгүнгү күнде колхозтордо ло совхозтордо бийик ле ағылу орто үредүлү 1481 специалист, 2437 тракторист-машинист, 1273 шофер иштеп туру.

Јурт жерлерде јуртаган улустын жадын-јүрүми јаранат, колхозчылардын, совхозтордын ишмекчилеринин ай сайын орто тооло алып турган акча-јалы бийиктеди.

Өткүрген иштердин шылтуунда малдын тоозы көптөди, продуктивнозы бийиктеди, мал өскүрер иш, јуртхозпродукциянын чындыйы јаранды. Бүгүнгү күнде областьта 179,6 мун уй мал, ол тоодо 74,7 мун саар уй, 1171,4 мун тын кой ло эчкилер, 26,42 мун аң, 16,8 мун чочко, 60,3 мун жылкы мал бар. 1980 жылга көрө, 1983 жылда уй мал — 102,2, койлор ло эчкилер — 102,3, аңдар — 108,0 чочко — 112,7, жылкы мал 109,0 процентке жетире өскөн.

Өткөн жылдарда јурт хозяйстводо ишти јарандылар иштин амадузы — малдан алар продукталарды ла јер ижинин продукциязын иштеп аларын ла государствого табыштырарын көптөдөри болды.

1981-83 жылдарда Туулу Алтай государствого 79,8 мун тонна эт, 124,1 мун тонна сүт, 6,6 мун тонна маала ажын, 9,1 мун тонна картошко, 370,4 тонна куманак, 354,5 тонна мед, 8 мун тоннадан ажыра јиилектер табыштырган. Бу жылдарда государствого эт табыштырар јакылта 100,8, сүт 101,4, картошко — 124,1, маала ажын — 104,4, куманак — 109,1, мед — 106,5, јиилектер табыштырар јакылта 122,4 процентке бүтти. Планга үзеери государствого 648 тонна эт, 1716 тонна сүт, 1759 тонна картошко, 279 тонна маала ажы, 309 центнер куманак, 214 центнер мед, 1468 тонна јиилектер табыштырылган.

Јурт хозјайствонунг продукциязынын чындыйын јаранды-
рары јанынан бир канча иш өтти. 1983 јылда госуларството
табыштырган сүттинг койузы 3,86 процент болгон. Ол тем-
дектелген кеминен чик јок бийик бололо, табыштырылган
сүтке үзеери 1,7 мун тонна кожулта эткен.

Этке табыштырылган малдын тирүге бескези бийиктеди.
1980 јылдагызына көрө, 1983 јылда эткен барган бир кой-
дын орто тооло бескези бир килограммга бийиктейле, 36
килограммнан болды. Койдын тирүге бескезин бир кило-
граммга бийиктеткенинин шылтуунда үзеери 190 тонна кой-
дын эди табыштырылды.

Аш-курсакты текши көптөдөрине предпрјатиелердин ле
организациялардын болушту јурт хозјайстволоры јөмөлтө
эдип турулар. Бүгүнгү күнде областъта беженнен ажыра
предпрјатиеде ле организацияда бар болушту хозјайстволор-
го 2,7 мун гектар јер берилген, ол тоодо 76 гектар кыра.

Өткөн үч јылдын туркунына болушту хозјайстволор
700,9 тонна эт, 70 тонна сүт, 120 тонна картошко, 13 тонна
маала ажын, 10 тонна мед бердилер. Олордо быјылгы јыл
башталарда 259 тын уй мал, 6458 кой, 971 чочко, 390 јыл-
кы бар болгон.

Улустын акту бойлорынын болушту хозјайствозына аја-
ру тыгыды. 1984 јылдын 1-кы январьга областътын туш
улузында 51,2 мун тын уй мал, ол тоодо 24,6 мун саар уй,
141 мун койлор ло эчкилер, 15,8 мун чочко, 8 мун јылкы
бар болды.

Јылкы мал ла ан өскүрип, этти көптөдөр иш көндүкти,
1980 јылда колхозтордо ло совхозтордо 48,3 мун јылкы бар
болгон болзо, 1983 јылда олордын тоозы 51,2 мунга јетти,
эмезе 6 процентке өскөн. Андардын тоозы 24,4 муннан 26,4
мунга једеле, 8,2 процентке көптөгөн.

Он биринчи бешјылдыктын өткөн үч јылында областъта
картошконы ла маала ажын өскүрери тыгыды. Картошконы
өскүрип јуунадары 1980 јылда 744,9 тоннага, 1983 јылда
1167,8 тоннага јеткен, эмезе 56,7 процентке көптөгөн. Маала
ажын өскүрип јуунатканы 1980 јылда 1738,6 тонна болгон
болзо, 1983 јылда 2283,2 тоннага јетти, эмезе 31,3 процент-
ке көптөгөн.

Өткөн үч јылдын туркунына эт комбинаттын продукция-
зы 39,4 процентке көптөди, иштинг арбыны 40,4 процентке
бийиктеди, сарјусырккомбинаттын продукциязы 7,6 про-
центке көптөди, иштинг арбыны 22,7 процентке бийиктеди.
1983 јылда Турачактагы, Катандудагы сырзаводторды ја-

нгырта жазаган. 1980 жылдагы кемине көрө этти иштеп алары 27,7, сүт продукция эдери — 14,1, сыр эдери — 5,7, колбаса эдери — 39 процентке көптөгөн.

Кондитерский эдимдерди, сыра ла суузынга ичер сууларды эдери жарана берди. 1983 жылда областьта 117,9 тонна кондитерский эдимдер эдилген, ол 1980 жылдагызынан 2,1 процентке көп. Сыра эдери 42,7 процентке көптөгөн.

Потребкооперация областьтын улузынан артыкташкан продукцияны садып алары көптөди. Үч жылдын туркунына 9 млн. салковойдын продукциязын садып алала, потребкооперациянын предприетелери тургузылган планды 14,3 процентке ажыра бүдүрдилер. Улуста садып алган малдын эдинен потребкооперация 1983 жылда 152,0 тонна колбаса эдип сатты, ол 1980 жылдагызынан 169 процентке көп.

Журт жерлерде саду элбеди, садыжып турган предприетелердин материально-технический аргалары тынгыган. 28 жаңы магазин, товарлар салар 4 склад, маала ажын корыыр 3 склад тудулды. Городто колхозтордын рыногын жарандырар иш башталды.

Калашла, макарон эдимдерле, жармаларла, сахарла садыжары жаранды. Темдектезе, бу товарларды садары үч жылдын туркунына үч жарым процентке көптөди. Садунын материально-технический аргаларын тынгыдарына 7,2 миллион салковой акча чыгымдалды. Жаңы столовыйлар ачылды.

Бастыра бу иштердин шылтуунда кижжи бажына жылына эт ле эттен эткен курсакты жири 55-тен 60 килограммга жетире, сүтти ле сүттен эткен курсакты (сүтке келиштире чотогоныла) — 285-тен 330 килограммга жетире, балык продукталарды — 7,4-төн 8,6 килограммга жетире, жымыртканы жири 233-тен 265-ке (тооло) жетире көптөди.

Областьтын улузын бытовой жеткилдеер предприетелердин материально-технический аргалары тынгыды. 300 единицага шыдар технологический жазал тургузылды. Он биринчи бешжылдыктын өткөн үч жылынын туркунына приемный пункттардын тоозы көптөди. Жаңы 18 комплексный пункт ачылды. Олордын тоозы 1980 жылда 68 болгон болзо, 1983 жылда 86-га жетти. Улус берген жакылталарды бүдүрер ой кыскарды, иштин чыгдыйы жаранды. Улусты бытовой жеткилдеерине жаңы 34 иш кожылала, текши тоозы 544-ке жетти.

Трансагенствонын приемный пункттарынын тоозы көптөди. Бастыра аймактарда андый пункттар бар. Олор областьтын улузын транспортло жеткилдеер ишти бүдүргилейт.

Связьтын ижи јаранган. Областьта «экран» системанын спутниктериле колбу эдип турган 16 станция иштеп јат.

Жилищно-коммунальный хозяйстводо јакшы керектер көп. Онын предприетелери улуска берип турган болуштын кеми үч жылдын туркунына 1,3 катап көптөди. Областьтын жилищно-коммунальный хозяйствозынын материально-технический аргалары тыңыды. 1981-83 жылдарда ого 7 миллион салковой капиталный чыгымдар эдилди, онын алдындагы үч жылдагызынан эки катап көп. Бу өйдин туркунына јурттарда 19 километр электролиния, 3 километр водопровод өткүрилди, Улаганда гостиница, Улаганда ла Кош-Агашта мылчалар, Кош-Агашта кийим јунар пункт иштеп баштады.

Үредү, культура ла су-кадыкты корыыры там јаранды. 1981-83 жылдарда јангы школдор, клубтар, культуранын Туралары, балдардын учреждениелери тудулган.

Је оныла коштой јурт јерлерде улусты культурно-бытовой ло социальный јеткилдееринде једикпес-тутактар эмди де көп. Кезик колхозтор ло совхозтор государственного јурт хозяйствонын продукциязын табыштырар планы бүдүрбей турулар.

Темдектезе, 1983 жылда область государственного эт табыштырар планы 2,8 процентке, агнын мүүзин табыштырар планы 1,6 процентке јетире бүдүрбеди. Чой аймакта маала ажын табыштырары јанынан бешжылдыктын үч жылына пландалган јакылтаны бүдүрип болбодылар. Турачак аймакта сүт, эт ле маала ажын государственного табыштырар јакылта јетире бүтпеген. Государственного эт, картошко, маала ажын ла мед табыштырарын Ондой ло Қан-Оозы аймактар астадып ийдилер.

Предприетелерде, учреждениелерде ле организацияларда болушту хозяйстволордын тоозы көптөбөйт, Горно-Алтайск городто өмөлөжип тудар болушту хозяйстволорды төзөөр иш көндүкпейт, Майма, Чой, Турачак, Шебалин, Көксуу-Оозы аймактардагы хозяйстволордо азыйда бар садтарды орныктырар иш жылбай барды.

Областьта малга азырал белетееринде једикпестер көп. Онынчы бешжылдыктын кажы ла жылында область орто тооло 184,5 мун тонна азырал единица белетеп турган болзо, он биринчи бешжылдыктын өткөн үч жылынын кажызында ла 155,2 мун тоннадан белетелди. Жылына өлөнг эдип алып турганы 155,7 мун тонна болгонынан 149,2 мун тоннага јетире, салам 10,9 мун тоннадан 7,7 мун тоннага јетире, се-

наж 99,7 мун тоннадан 89,3 мун тоннага, силос 213,7 мун тоннадан 202,9 мун тоннага јетире астады.

Областьтын јурт хозяйствозына химизация эдер программа бЃтпей туру. Областьтын «Јуртхозхимия» биригЃзи 1981-83 јылдарда 20,6 мун тонна минеральный удобрение берген. Ол пландалганынын јЃк ле 72,1 проценти.

Уй малды ѳскЃреринде једикпестерден улам государственого эт ле сЃт табыштырар план бЃтпей туру. Областьтын колхозторында ла совхозторында 1983 јылда эт иштеп алары, 1980 јылга кЃрѳ, 3,3 процентке астаган. Чой, Ондой, Кан-Оозы ла КЃксуу-Оозы аймактарда сЃт саары астады.

Койлорды кабырып семиртеле, койдын эдин кЃптѳдѳргѳ областьтын чѳл јерлери ле бийик кырлардагы одорлор јетире тузаланылбай туру. Койдын эдин государственого јылына табыштырып турганы 1981 јылда 12,2 мун тонна болгон болзо, 1983 јылда 11,8 мун тоннага јетире астады. Кой ѳскЃрер иш Улаган, Шебалин, Ондой ло Кан-Оозы аймактарда једикпестерлЃ ѳдЃп туру.

Облисполкомнын јурт хозяйствоны башкарып турган управление, «Облјуртхозтехника» сЃттоварный фермаларды уй саар агрегаттарла, ѳскѳ дѳ керектЃ јазалдарла јеткилдеерин кичеебей турулар.

Сарјусыркомбинаттар ла эткомбинат сЃтти ле малды хозяйстволордын бойында алатан ишти элбеде баштаарынан јалтангылайт, онон улам продукциянын чындыйы коомойтып туру. Хозяйстволордон, туш улустаг этти, сЃтти, ѳскѳ дѳ јуртхозпродукталарды алып турган заготовительный организацияларда, эткомбинаттарда, сарјусыркомбинаттарда, потребкооперацияда продукция алар ла корыыр иште једикпестер кѳп.

Областьтын туш улусынан сЃт садып аларын тынгыдар керек. Майма аймакта туш улустагы уйлардын тоозы астап туру. 1983 јылда саар уйлардын тоозы 164 тынга астаган. Уйлардын тоозы Кош-Агаш аймакта, јылкылардын ла чочколордын тоозы Ондой, Кан-Оозы, Шебалин аймактарда астаган.

Областьта Аш-курсактын программанын бЃдЃреринде бу айдылган ла ѳскѳ дѳ једикпес-тутактарды јоголтоло, Туулу Алтай этти, сЃтти, јурт хозяйствонын ѳскѳ дѳ продукциязын кЃптѳдѳр јакылталарды јенЃлЃ бЃдЃрер аргалу.

Ю. СЕКАЧЕВ.

АШ-КУРСАКТЫҢ ПРОГРАММАЗЫН БҮДҮРЕРИ УЧУН ТАРТЫЖУНЫ ТЫҢЫДАЛЫ

ЭКОНОМИКАНЫ ӨСКҮРЕРИНЕ АЈАРУ КЕРЕК

КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы (1982 ж.) Плenumынын жөптөрүн бүдүрүп, бистин совхозтын коллективи Аш-курсакты көптөдөр программага бойынын жөмөлтөзүн эдип туру. Он биринчи бешжылдыктын үч жылынын планын эт аайынча 103,8 процентке, сүт аайынча 120 процентке бүдүрдү. Быжылгы жылдын пландары база жакшы бүдүп туру. Малдын угун жарандыраары, продуктивносун бийиктедери жанынан элбек иш өдөт. Қажы ла койдон кайчылап турган түк 104 граммга көптөди, семиртип турган чарлардын тирүге бескези конокко кожулары 161 граммга өсти. Малдын тоозун көптөдөр план бүткөн. Капитальный строительствонын планы 184,3 процентке бүтти. Быжыл жарандырылган 134 гектар жерден үч мун центнерге шыдар өлөн эдип аларыс.

Улус журтайтай он тура, школдогы интернаттын столовойы, водопровод, койдын кажааны, жагы магазин тудулган. Койчылардын турлуларына электричество өткүрилген.

Совет государство журт хозяйствоны өскүрерине, ороондо аш-курсакты көптөдөрине нени де кысканбай туру. Бистин совхозты тыгыда өскүрерине он биринчи бешжылдыкта 1,7 миллион салковой берилген. Совхозтын материально-технический аргалары өскөни, малдан алган продукция учун государство көптөдө төлөп турганы, иштин дисциплиназы тынганы, пландаары ла ишти башкарары жаранганы, хозрасчетты тузаланганы хозяйствоны бийик кирелтелү этти. Государството малдан алган продукцияны табыштырар планы ажыра бүдүреле, совхоз үзеери 203 мун салковой кирелте алды.

Журт хозяйствонын продукциязын государствога табыштырары 2465 мун салковойго жеделе, онынчы бешжылдыктын кемине көрө 139,6 проценте болды. 1983 жылда иштин арбыны, 1982 жылдын кемине көрө, 7,5 процентке өсти. Жылды совхоз 702 мун салковой кирелтелү божотты. Астам 40,8 процент.

Он биринчи бешжылдыктын төртинчи жылынын пландарын ла молжуларын хозяйство база жаан жедемдерлү бүдүрет.

Баштапкы кварталда госу­дарство­го эт табышты­рар план 172, сүт — 113 процентке бүткен.

Једип алган јаан једимдерле коштой бистинг совхозтын ижинде једикпестер ле тутактар база көп. Совхозто бар техника јетире тuzаланылбайт. Мал өскүреринде көп иштер механизировать эдилгелек.

Малдын тоозын көптөдөр иште энг јаан тутак — көп тижи мал, анчада ла койлор субай артып турганы, јаскыда кураандар короп, чыгымдар көптөйтөни. Малдын продуктив­нозын бийиктедери јанынан база тыгыда иштеер керек.

Бисте малдын продуктив­нозын бийиктедетен төс арга — малга ток азыралды артыкташтыра белетеп алатаны. Зоо­технический норма аайынча кажы ла тын малга орто тооло 14 азырал единица белетеер ордына, бис јылдын ла 6—7 центенерден белетеп јадыс.

Калганчы өйдө бис азырал белетеер ишти науканын некелтелери аайынча төзөөргө кичеенип баштадыс. Јер ижинин культу­разы бийиктеер, бийик түжүмдү ток азырал эдер өл­көндөрдүн үренин бойыста өскүрип аларыс.

Быјылгы јылда бистинг совхозтын ишчилеринин алдында јаан задачалар туруп јат: 1695,3 мун салковойдын продукциязын эдер, эмезе 1983 јылдагы кеминен 322 мун салковойго көп, иштинг арбынын пландалганына үзеери бир процентке бийиктедер, продукцияны эдерине чыгымдарды пландалганына үзеери јарым процентке јабызадар.

Јуртхозяйственный производствоны өскүрери хозрасчет­тын ээжилерин хозяйствонын бастыра ижинде тuzаланганынан, учетты чике төзөгөнинен камаанду. Хозрасчет хозяйстводо ончо једимдерди јеткилдейтен арга. 1970 јылга јетире пландарды ла јакылталарды төс фермаларга ла бригадаларга берип туратан болзо, эмди хозрасчетко бастыра производственный участоктор, бригадалар, отделениелер иштеп јадылар, јылдын ла фермалардын специалисттери совхозтын баш специалисттеринин ле пландайтан бөлүгинин болужын технологический карталар тургузала, производственный пландарды чо­кымдап јадылар. Ол пландар аайынча кажы ла бригадага, участокко, звеного чо­кым јакылта берилп јат.

Калганчы јылдарда чыгымдардын учеды, пландайтан иш јаранды. Хозрасчетло иштеп турган ончопод разделениелер, бригадалар, участоктор аайынча эдилген продукция ла чыгымдар учетко алылат. Быјылгы јылдан ала механизатор­лор ло малчылар эдип турган чыгымдардын лицевой счет-

торын бичигилейт. Кажы ла айда канча кире чыгымдайта-
нына лимит берилет. Кажы ла ай сайын 22—23 числордо
өдүп турган балансовый комиссияларда баш койчылар, уй
кабыраачылар бүдүрген иш, берилген лимитти тузаланганы
керегинде отчет берип жадылар. Анайда эткени механизатор-
лорды ла малчыларды чебер ле кымакай болорына та-
зыктырат.

Ого үзеери жылдын учында бастыра бригадалардын,
участоктордын ижинин итогторын механизаторлордын ла
малчылардын жуундарында шүүжеле, хозрасчетный жакул-
талар бүткенин көрүп, једикпес-тутактарды коскорып, оло-
рды јоголтор аргаларды темдектейле, келер јылга молјулар
алып жадыс.

Совхозтын ижинде хозрасчеттын ээжилериле иштеерин
јеткилдейтен төс арга — бригаданын подрядыла иштеери
деп шүүп турус. Быјылгы јылда хозјайстводо бар 65 брига-
дадан ла участоктон мал өскүреринде 52 бригада ла јер
ижинде бир бригада ла звено подрядла иштеп турулар.

Мынан ары ончо бригадалар ла звенолор подрядла иш-
теерине көчөр.

Ишчилерди јакшы једимдери, бийик чындый учун ма-
териальный јилбиркеткени јаан тузалу болуп туру. Бисте чы-
гымдарды аstatканы, бензинди ле дизтопливоны кымакай-
лаганы, техниканы ремонттоордо материалдарды чебер чы-
гымдаганы, пландарды бүдүргени ле ажыра бүдүргени учун
сый берилип јат. Койчылар кураандар торныктырганы, көп
түк кайчылап алганы учун сый алгылайт.

Совхозтын дирекциязы ла партком калганчы јылдарда
кадрлар үредип белетеерине, ишмекчилерди экономикага
үредерине јаан ајару эдип турулар.

Бүгүн коллектив Аш-курсакты көптөдөр программаны
бүдүрерине бойынын эрчимдү ижиле јөмөлтө эдерге, мал-
дан алар продукталарды көптөдөр бешјылдык планды бү-
дүрери ле ажыра бүдүрери учун социалистический мөрөйді
элбетти.

В. ПУШНИНА,

**Ондой аймакта Кендеги совхозтын
баш экономизи**

МУЗЫКАЛЬНЫЙ ШКОЛ ЈАНҒЫРТУ ӨДҮП ЈАТ

Албаты үредүзин башкарып турган органдар, культура-нын учреждениелери калганчы өйдө өткүрип баштаган јангыртулардын ортодо јаан учурлу јерде балдардын музыкальный, художественный школдорынын, искусствонын школдорынын ижин јангырта тözөйтöни туруп јат.

Калганчы јылдарда бистин областьта балдардын музыкальный школдорын тözөйтөн иш божоды. Андый школдор эмди кажы ла аймактын тös јуртында, анайда ок көп јаан јурттарда, темдектезе, Каракокшада, Чаргыда, Чендекте, Иогачта ла öскөлөринде де ачылала, иштеп көндүге бердилер.

Аймактардын тös јурттарында тын материальный аргаларлу, билгир үредүчилерлү музыкальный школдор бойларынын филиалдарын коштой турган јурттарда ачала, анайда көп балдарды кандый бир инструментле ойноорына үредип, олордын эстетический таскадузын бийиктедип турулар.

Јурттарда јакшы иштеп турган филиалдардын тоозында балдардын Көксуу-Оозындагы музыкальный школынын Амур јурттагы филиалын, Ондойдогы музыкальный школдын Каракол јурттагы филиалын, искусствонын Кан-Оозындагы школынын Јабаган јурттагы филиалын адаарга јараар.

Музыкальный школдордын ижинде, öскө дө үредүлү заведениелердин ижинде чилеп ок, үредү-таскамал иштин тözөгöзи — урок болуп јат. Онын учун облисполкомдо културанын управлениези ле областьтын баш музыкальный школы Туулу Алтайда музыкальный школдор ачатан иштерди божодоло, эмди өткүрип турган үредүнин, уроктын чындынын бийиктедерине, методический билгирлерди јарандыларына, үредүчилердин педагогический таскадузын көдүрерине јаан ајару эдип турулар.

Бүгүнги күнде балдардын музыкальный школдорында ла искусствонын школдорында иштеп турган улус ағылу үредүлү улус, олор Бийсктеги, Барнаулдагы ла öскө дө јаан городтордо өдүп турган методический конференцияларда, семинарларда, курстарда туружып, бойларынын билгирин ле профессиональный таскадузын улай ла бийиктеткилейт.

Областьта балдардын музыкальный школдорын үренип божоткондордын одус процентке шыдары жылдын ла аңылу орто үредүлү заведениелерге үренерге кирип жадылар. Андый аңылу орто үредүлү музыкальный училищелерди эмезе искусствонун училищезин үренип божоткон соңында олар төрөл журтында иштеерге, балдарды музыкага үредерге жанып келгилейт.

Музыкальный школдордын үредүчилери өткүрип турган уруктордо үренчиктерле жаан таскамал иш өткүргениле коштой музыканы ла музыкальный билгирлерди таркадары жанынан элбек иш өткүрип жадылар.

Балдардын музыкальный школдорынын коллективтеринин өткүретен ижинин планында үренчиктер ле үредүчилер журт улуска ойын-концерт көргүзетени, лекциялар кычыра-ры, беседалар өткүрери, жербойындагы художественный самодееательностько методический ле практический болужары жаан учурлу жерде туруп жат.

Художественный самодееательностьтын музыкальный кружокторынын ижин башкарарында балдардын музыкальный школдорынын специалисттери ле үредүчилери туружып турган жерлерде концерттердин программалары бийик кеминде бололо, улус жылбиркеп көрүп турганын областьтын художественный самодееательнозынын коллективтеринин калганчы жылда өткөн көрүлери кереледи.

Балдардын журт жердеги музыкальный школы — музыкальный үредү алатан төс жер бололо, өзүп чыдап жаткан жиит үйени эстетический тазыдтырарына ла журттын культурный кемин текши көдүрерине жарамыкту жөмөлтө эдип жат.

Художественный самодееательностьтын музыкальный кружокторынын ижин башкарарында балдардын музыкальный школдорынын специалисттери ле үредүчилери туружып турган жерлерде концерттердин программалары бийик кеминде бололо, улус жылбиркеп көрүп турганын областьтын художественный самодееательнозынын коллективтеринин калганчы жылда өткөн көрүлери кереледи.

Балдардын журт жердеги музыкальный школы — музыкальный үредү алатан төс жер бололо, өзүп чыдап жаткан жиит үйени эстетический тазыктырарына ла журттын культурный кемин текши көдүрерине жарамыкту жөмөлтө эдип жат.

Школдын ижин жаңырта төзөөри жанынан чокум сурактар аайынча КПСС-тин Төс Комитединин ле СССР-дин Министрлер Совединин жөбинде үренчиктерди эстетический үредип тазыктырарын жарандырарына ууландыра чокум зада-

чалар тургузылды. Элден озо текши үредүлү школдордын коллективтериле жуук колбуларлу болгоны, үредүчилердин коллективтериле өмөлөжөтөни ажыра, музыкальный школдордын үренчиктери ажыра үренчиктерге камаан жетирерин тыгыдар аргалар бар.

Бу иште бисте јакшы ченемел бар. Ол элден озо балдардын музыкальный школдорында үренип тургандар художественный самодеятельностьтыг школдогы коллективтеринде көнү турушкандары. Темдектезе, быјылгы јылда школдордогы художественный самодеятельностьтыг көрүзинде кажы бир инструментте ойноп, бистин музыкальный школдорыстыг үренчиктери турушты. Концерттин программазын городтогы музыкальный школдын скрипачтарынын ансамбли јарандырды.

Областьтыг баш музыкальный школы јааң класстардын үренчиктеринен төзөлгөн лекторийный группала иштеп, јакшы ченемел јууп алды. Үредүлү јыл башталар алдында бистин школ кычырылатан лекциялардын тематиказын темдектейт, үренчиктерге материалдар јуурына болужат. Лекцияны јарадып јөптөгөн согында јиит лекторлор школдогы классный часта ла ада-энелердин алдына лекция кычыргылайт.

Бистин коллектив өскө јилбилү ойындар, јүзүн-башка ут-ренниктер, јаңы јылдагы елкалар өткүреринде туружып јадылар. Бу иште тuzаланылбай турган аргалар эмди де көп бар.

Школдордын ижин јагырта төзөөри јанынан партия ла башкару тургускан чокым задачаларды бүдүрерге текши үредүлү школдордын, музыкальный ла художественный школдордын, искусствоныг школдорынын коллективтери өмөлөжөри керектү. Анайда өмөлөшкөни јаңы өзүп јаткан јиит үйени, коммунизмди төзөп бүдүретен улусты үредип тазыктыларына тыг јөмөлтө эдеринде аланзу јок.

В. ФИЛИМОНОВ,
Горно-Алтайскта 1-кы №-лү баш музыкальный школдын директоры

ИМПЕРИАЛИЗМГЕ УДУРЛАШКАН
ТАРТЫЖУНЫ ЭЛБЕДЕР

Империализмнин өткүрүп турган каршулу ижинде башка-башка ууламжылар бар. Олор бу каршулу иш ажыра эл-жон ортодо бойынын политиказын таркадарга башка-башка нацияларлу улуска, јашөскүримге аңылу ајару эдерге киче-енип јадылар.

Олор анчада ла совет јашөскүримди јайрадарга, олорго бойынын тын салтарын јетирерге күјүренип турулар. Империализмнин идеологторы бойынын амадуларын јажырбайдылар. Олор Совет Союзла кер-мар јуулажып баштаза, јангы Матросовтор, Космодемьянскаялар ла Ада-Төрөл учун Улу јууда болгон өскө дө геройлор болбозын деп амадагылайт. Экинчи јанынан бүгүнгги Советтер Ороонында бар јиит уулдар ла кыстар тоолу јылдар өткөн соңында башкараачы партийный, государственный аппаратта иштейтенин, черүни ле албаты-хозяйствоны башкаратанын база ајаруга алып јадылар. Онын учун өштүлердин идеологторы бачымдап, јашөскүрим өзүп чыдагалакта, политический тазыккалакта, олорго бойынын шүүлтелерин берерге, буржуазиянын көрүм-шүүлтезин таркадарга күјүренгилейт.

Онын учун идеологический тартыжу элбеп ле тыгып турган айалгада јиит уулдарды ла кыстарды буржуазиянын идеологиязына ла пропагандазына удурлажа тартыжатан эп-сүмеле, аргаларла јеткилдеери анчада ла јаан учурлу. Бу задачаны бүдүреринде комсомолдордын политический үредүзинин системазы јаан керектер эдер аргалу да, эдип те јат.

Бүгүн Туулу Алтайда јашюскүримнин марксистско-ленинский үредүзинин системазында 7 муннан ажыра јиит ишчилер бойынын политический билгин бийиктедип турулар.

Комсомолдордын политүредүзинин системазын элбеткениле коштой өткүрүп турган үредүнин кеми бийиктеп, эп-сүме јаранып туру. Пропагандисттерге эн талдама улус көстөлөт. Одүп турган үредүде пропагандисттер ле үренип турган улус идеологический тартыжунун сурактарын программа аайынча үренетен темаларла: «Бистин Ленинский

комсомол», «Социалистический жүрүм ле јашөскүрим», «Идеологический тартыжу ла јашөскүрим» ле өскө дө темаларла колбоштырып турулар.

Бу темалар аайынча сурактарды үренип билип алганы јаан тузалузын көргүзөт. Мынан ары андый сурактарга комсомолдордын политүредүзинин системазында ајару тыгыр.

Буржуазиянын пропагандазын иле-јартына чыгарары, биске јарабас моральла, өштү идеологияла күүн-кайрал јоктон тартыжарына тазыктырар иште јарамыкту ченемел Майма, Шебалин, Қан-Оозы аймактарда, городтын партийный организацияларында јуулган.

Горно-Алтайск городто пропагандист Селищева А. С. «Совет јашөскүримнин социальный кеберин ле эл-јондо учурын буржуазиянын идеологиязы јабарлап турганы» керегинде суракты јартаарда социализмнин материальный ла духовный байлыгын көптөдөринде совет јашөскүрим эрчимдү турушканын чоком керектер ажыра көргүсти. Совет обществодо јиит үйе улус бойынын жүрүмин јаан үйе улустын эткен ат-нерелү керектерине түнгей эдип төзөп тургандарын куучындап берди. Оны ээчиде јиит үйенин жүрүминде, кылык-јангында јарабас керектер јанынан куучын болды. Андый јастыралар ненин учун болуп турган шылтактар јарталды. Уредүнин учында пропагандист айылда бүдүрер јакылталар берди. Темдектезе, коммунизмнин материально-технический базазын төзөөринде совет јашөскүрим бүдүрген ат-нерелү иштер керегинде јетирү белетеери; бу коллективтеги јашөскүрим ишти башкарарында, эл-јоннын керектеринде турушканы керегинде материал јууры ла өскө дө.

Коммунизмнин өштүлериле тартыжуда эн тын идеологический арга — социализмнин јенүлери болгонын пропагандисттердин ижинин ченемели көргүзөт.

Пропагандист Селищева А. С. башкарып турган школодо үредү јилбилү өдөт. Уренип турган уулдар ла кыстар бистин орооннын, карындаштык, республикалардын ла областтардын, бистин крайдын ла областтын, коллективтин жүрүминен керектү материалдарды билгир јууп алгылайт. Оныла коштой капиталдын ороондорында ишкүчиле јаткандардын јокту ла түрени жүрүминен алган материалдар эки жүрүмди түндештиреле, социализм капитализмнен артыкту болгонын көргүскен түп шүүлтелер эдер арга берет.

Шебалин аймакта пропагандист нөк. Кубекова Ч. М. буржуазиянын үредүзинин төс шүүлтелери теоретический

јастыра болгонын көргүзөр аргалар табып тузаланат. Тем-
дектезе, «Социалистический жүрүм ле јашөскүрим» деп те-
маны үренерде үренип тургандарга мындый јакылталар бер-
ди: «Буржуазиянын идеологторы бистинг текши албатынын
государствозын «административный государство» деп, мында
эл-јоннын элбек калыгы политический жүрүмде турушпай
јат, бастыра сурактарды јангыс ла административный арга-
ларга башкарып јадылар деп айдып турганы јастыразын
көргүзөр» эмезе СССР-де сок јангыс партия — КПСС бар,
онын учун совет обществодо жүрүм «демократический эмес»
деп айдып турган шүүлтези орды јок төгүн ле јастыра бол-
гонын јартаары. Андый шүүлтелер јастыра болгонын јартап
көргүскени буржуазиянын идеологиязынын амадуларын
иле-јартына чыгарып, антикоммунизмнин каршулу ижин
јартап көргүзет.

Буржуазиянын пропагандазын иле-јартына чыгарары ја-
нынан јашөскүримле иштеери, јит ууларды ла кыстарды
биске өштү идеологияла, совет жүрүмге јарабас моральла
күүн-кайрал јоктон тартыжарына таскадары јанынан јакшы
ченемел пропагандист В. Н. Паршининг ижинде бар.

Кажы ла теманы үренип өткөндө нөк. Паршин улусла
кожо телекейдин жүрүмининг, идеологияда тартыжунын су-
рактарын шүүжип турат, тын өзүмдү капиталдын ороондо-
рында ишкүчиле јаткандардын жүрүминен алган материал-
дарды элбеде тузаланат. Үредү өткүрерге быжулап беле-
тенгени, јууп алган көп материал, капиталдын ороондорын-
да жүрүмди көргүскен тоолор — озор ончозы пропагандист-
ке үредүни јилбилү ле бийик кеминде өткүрер арга берет.

Буржуазиянын идеологиязына ла ревизионизмге удур-
лашкан эрчимдү тартыжу јаан јенүлерлү болоры пропа-
гандисттерден, озордын теоретический билгиринен, мето-
дический таскадузынан база камаанду. Онын учун партия-
нын райкомдоры пропагандисттерле иштеерине јаан ајару
эдери керектү. Јашөскүримнин политический үредүзин баш-
карып турган пропагандисттердин 94 проценти — комму-
нисттер, 96 проценти — бийик үредүлү улус; пропагандист-
тердин 60 проценти — башкараачылар, инженерно-техни-
ческий ишчилер, специалисттер. Озордын көп нургуны ком-
сомолдордын политический үредүзининг системазында эки
јылдан ажыра иштеген улус.

Л. КАЩЕЕВА,
КПСС-тин обкомында политүредүнинг
Туразынын консультанты

ИШ ЖОК УЛУС ТАМ ЛА КӨПТӨЙТ.

Быјыл телекейде эн бай дегедий јети капиталистический государствонунг — США-нын, Великобританиянын, Канаданын, Италиянын, Франциянын, Япониянын ла ФРГ-нын башкараачы ишчилери Лондондо јуулала, капитал бийлеген телекейдунг экономикасында кызалангдарды өдүп чыгатын аргаларды шүүжерде, иш јок улустын тоозын астадарын база шүүшкендер. Олордын алдында бу сурак јангыс ла быјылгы туштажуда турган эмес. Иш јок улустын тоозын астадар сурак јылдын ла өдүп турган туштажулардын кажызында ла туруп јат. Ол туштажуларда капитализмнинг системазы өнжүп јарана бергени, экономика тынғйтаны, ончо улус иштү болоры, јүрүм текши јаранатаны керегинде көп куучын болуп, јараш сөстөр айдылат. Быјылгы туштажуда база андый болды. Је ишкүчиле јаткан улустын јүрүми јаранып турганы билдирбейт, иш јок улустын тоозы там көптөйт.

Капитализм бийлеген телекейде јүрүм ле керектер өскө болотон аргазы јок. «Капитализм ишкүчиле јаткан калыкты, бүткүл албатыларды түрени, јокту, канду, чакту, быјар јүрүмнинг јолына тургузып јат» деп, Карл Маркс айдып туратан.

Күнбадыш Европада «Текши рынокко» бириккен ороондордо — Великобританияда, Францияда, Бельгияда, Голландияда, Данияда, ФРГ-де, Италияда, Австрияда, Норвегияда, Люксембургта — бастыразы он капиталистический государстводо, ас ла алза, он үч миллион кижиде иш јок деп, ол ороондордын башкаруларынын тоо алар органдары чотоп турулар. Профсоюзтар чотогоныла болзо, иш јок улус онончик јок көп.

Экономикада өмөлөжөр лө ичкери өзөр Организация (ОЭСР) бириктирген капиталистический ороондордо бүгүнги күнде иш јок јүрген улустын тоозы одус беш миллионды ажа берди. Кыскарта айтса, бу ороондордо иш јок улустын тоозы Францияда ла Италияда ишке чыдаар улустын тоозынан көп.

Буржуазиянын политиктери ле идеологторы парламент-

тер ле президенттер тудар выборлор өдөр алдындагы избирательный кампанияларда улус иш жок болорын жоголтотон, ишкүчиле жаткандардын жадын-жүрүмин жарандыратан элбек программалар тургузып жарлагылайт, митингтерде ле жуундарда, радио ло телевидение ажыра жараш куучын айдып жадылар. Же выборлор өдүп, жуундар токтогон согында ол программалар куру чаазын, куучындарда молжонып айтканы кей сөстөр болуп артат.

Төрт жыл мынан озо, 1980 жылда жайгыда, США-да президент тудатан выборлорго белетенип турган өйдө, республиканецтердин партиязынан президентке кандидат Рональд Рейган ол өйдөги президент болгон Джимми Картерди ишкүчиле жаткан көп улусты иш жок артырганы учун критикалаачы болуп, Колумбус городтогы (Огайо штат) куучынында мен президентке тудулзам, иш жок жүрген ончо улусты иштү эдерим деп сөзин берген.

Выборлор өткөн. Президенттин ширгезине Рональд Рейган отуруп алды. Керектер кандый боло берди эмеш? 1980 жылда Рейган президент болор алдында США-да ишке чыдаар улустын 7,4 процентинде иш жок болгон болзо, эки жыл өткөн согында, 1982 жылда декабрь айда иш жок улустын тоозы он эки миллион кижиге жетире көптөди, ороондо ишке чыдаар улустын 10,8 проценти иш бедреп базып жүрдилер.

США-да иш жок улус — көп нургунында өскө нациялу улус: негрлер, мексиканецтер, пуэрто-риханеция, өскө дө. Европадан, Азиядан, Африкадан Америка жаар качып барала, паспорт жок жүрген улус иш бедреп жүргени иш жоктордын тоозына кирбейт. США-нын кезик штаттарында ла городторында негр жашөскүримнин талортозына шыдары иш жок. Ак-туранын ээзи Рейган быжылгы выборлордо жегеле, база төрт жылдын туркунына база президент болуп артарга иш жок улус жанынан нени айдарга белетенип туру эмеш!

Капитал бийлеген телекейдин эн бай жети госуударствозынын башчылары быжыл Лондондо өткөн туштажуда экономикада кызалангандардан айрылар аргалар таппадылар, иш жок улустын тоозын астадары жанынан жөптөжип болбодылар. Кызалангандардан айрылар аргаларды озор табып болбос, иш жок улустын тоозы озордо жаантайын көптөөр. Ненин учун дезе, капитал бийлеген жүрүмде иштин ле капиталдын ортодо, ишмекчинин ле капиталисттин ортодо, монополиялардын ла башка-башка капиталистический ороондордо жөпсинишпестер ле жарашпастар системанын бойын жоголтпогончо жоголбой артар, оныла кожо жүзүн-жүкпүр кызалан-

дар болуп турар, фабрикалар ла заводтор жабылар, иш жок улус көптөөр, ишкүчиле жаткандар түреер, жоксыраар, класный тартыжу курчыыр.

Калганчы жылдарда Күнбадышта капитал бийлеген ороондордо империализм жуу баштаарга белетенип, жуу-жепселдерди көптөдип баштаганыла кожо гражданский продукция, албаты-калык тузаланар товарлар эдип турган производство жабызап, заводтордо ло фабрикаларда иш астай берди, оныла кслбой иш жок улустын тоозы көптөгөн.

Капитал бийлеген ороондордын ишкүчиле жаткандары монополиялардын ээлери оларды түредип, жоксырадып, иш жок артырып турганына, жуу-чакка белетенгенинен астам алып байыырга турган империалисттер оору-жоболдуларга, кенегендерге, карыгандарга, иш жок улуска болуш эдип беретен акчаны айрып алала, жуу-жепселдер көптөдөрине чыгымдап тургандарына жөпсинер күүндери жок. Күнбадышта бүгүнгү күнде иштенер право учун тартыжу жууны болдыртпазы, жуу-жепселдерди көптөдөрүн токтодоры учун тартыжула колболышты.

Англияда Маргарэт Тэтчердин башкарузы таш көмүр казып алар иштерди астадар, кезик шахталарды жабар деп жарлаганын Британиянын жүс бежен мун горняктары жаратпай, өткүрип баштаган забастовка жарым жылга шыдар токтобой туру. Забастовка башталганынан ала 150-чи күнде Шеффилд городтын жанындагы шахталарда иштеген алты жарым мун шахтерлор өткүрип турган митингти тоскырарга 15 июльда башкару үч мун үч жүс полицейский ийген. Ол полицейскийлер түймеп тургандарды тоскырары жанынан аңылу үредү өткөн улус. Башкару митингте турушкан шахтерлорды тоскырарда өлгөн улус бар, жетен кижини шыркалаткан, жүс кижини түрмелеген. Полицейскийлерде шыркалаткан улус база бар.

Англияда М. Тэтчерге баштаткан консерваторлордын башкарузы промышленностьто, оныла колбулу таш көмүрдин промышленнозында кызаланнын уур-күчин ишкүчиле жаткан калыкка жүктеп берерге кичеенет. Ишмекчи класс андый политикага жөпсинбей, бойынын иштенер праволоры учун тартыжуны база элбеткен. Забастовкаларды жоголторго башкару ишмекчи классты, олардын профсоюзтарын истеерин тыгытты. Калганчы үч айда забастовкада турушкан улуста эки жарым мун кижини арестовать эделе түрмелеген.

Англиянын шахтерлорынын тартыжузын сындырып, был-

ча базып болбос. Олорго орооннын темиржолчылары, металлургический промышленностьтын ишмекчилери, керептер эдеечилер жөмөлтө эдип забастовкалар өткүргилейт. Иш жок жүрген шахтерлорго болуш берерге акча жууп турулар.

Францияда экономический кызалан курчыганынан улам уур машиналар эдер промышленностьтын «Крезолуар» компаниезинин заводтору иштебей токтойло, одус мун ишмекчи ле служащийи иш жок артар чочыду боло берди. Орооннын түштүгинде темир кайылар «Южин-Фос» завод жабыларга жуукташты. Автомобиль эдер промышленностьто иш астап, көп улусты иштег чыгарып турулар.

Иш жок улустын тоозы Францияда баштапкы июнда 2 миллион 300 мун кижиге жеделе, эмди там ла көптөп туру. Аш-курсактын продукталарынын ла улус элбеде керексиген товарлардын баалары бийиктеген. Ишмекчи класс ого каруу эдип, забастовкаларды элбедип турулар.

Франциянын Компартиязынын Генеральный качызы Жорж Марше бу күндерде Парижтин телевидениези ажырайткан куучынында «Жанга сол ийделер турган кийинде, иш жок улустын тоозы көптөп, баалар өзүп турганын орооннын ишмекчи классы, коммунисттердин партиязы жаратпай туру» деп айдала, 1981 жылда жарлаган экономический ле социальный программаларды жүрүмде бүдүрери учун тартыжуны тыгыдарга коммунисттерди, профсоюзтарды, бастыра ишкүчиле жаткандарды кычырды.

Америкада Аризонадагы шахталардын горняктары монополиялар ишмекчилерди базынып турганына жөпсинбей жарлаган забастовка бир жыл өдүп жат. Ого учурлай 5 июлда США-да демонстрациялар ла митингтер болды. Полиция демонстрацияда турушкан улуска удурлаштыра бронемашиналар, көстинг жажын агызар корон тuzаланды. Профсоюзтардын көп башчы ишчилерин арестовать эткен. Забастовкада турушкан 1200 шахтерды иштег чыгарала, эмди квартираларын айрып аларыс деп жарладылар.

Июль айдын баштапкы жарымында Күнбадыш Германияда полиграфисттер ишжалды бийиктетсин деп некеп, забастовка жарлаарда, көп газеттер ле журналдар чыкпады.

Капитал бийлеген телекейде бүгүнгү жүрүм андый.

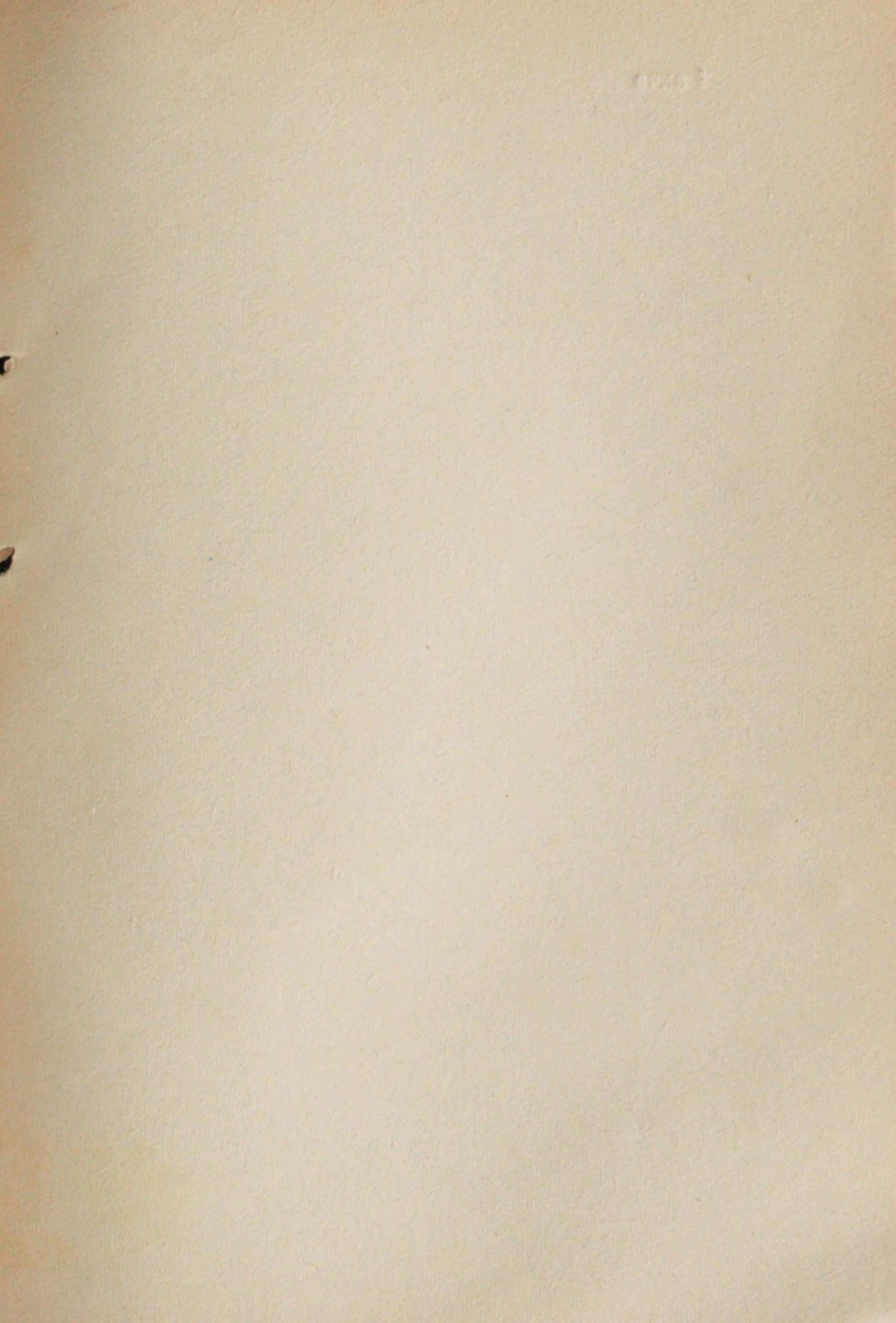
Н. КУЛОВ.

БАЖАЛЫКТАР

Агитаторлор јаландагы бригадаларда ла јайгы туруларда	3
Иш башкарарын јангырта тӱзӱӱр	7
Тӱжӱмди бийиктедерине	11
Экономический ӱредӱнинг јангы јылына	14
Бешјылдыктын ӱткӱн ӱч јылынын итогторы	17
Экономиканы ӱскӱрерине ајару керек	23
Музыкальный школ јангырту ӱдӱп јат	26
Империализмге удурлашкан тартыжуны элбедер	29
Иш јок улус там ла кӱптӱйт	32

СОДЕРЖАНИЕ

Агитаторы — в бригадах и на летних стоянках	3
Новое в организации труда	7
О повышении урожайности полей	11
К новому учебному году	14
Итоги трех лет пятилетки	17
Внимание развитию экономики	23
Музыкальная школа в условиях реформы	26
Роль системы комсомольского политпросвещения в разоблачении идеологических диверсий империализма	29
В странах капитала	32

4 акча